

PARLAMENTNÍ
INSTITUT

EVROPSKÁ UNIE A POLITIKA ROZŠÍŘENÍ

(Vztah k Islandu, Turecku
a zemím západního Balkánu)

HLAVNÍ BODY AGENDY SZBP EU

(Aktivity v oblasti Společné zahraniční a bezpečnostní
politiky a vnějších vztahů EU)

DOKUMENTY SZBP EU

(Výběr dokumentů z databáze Rady EU)

Ing. Mgr. Karel Hlaváček

POSLANECKÁ
SNĚMOVNA
PARLAMENTU
ČESKÉ REPUBLIKY

OBSAH

<i>OBSAH</i>	2
<i>EVROPSKÁ UNIE A POLITIKA ROZŠÍŘENÍ</i>	3
VZTAHY SRBSKO-KOSOVO: PŘERUŠENÍ ROZHOVORŮ.....	3
VYHROCENÍ VZTAHŮ TURECKO-KYPR.....	3
VZTAHY EU-SRBSKO: OBNOVENÍ ROZHOVORŮ.....	5
<i>HLAVNÍ BODY AGENDY SZBP EU</i>	6
SUMMIT VÝCHODNÍHO PARTNERSTVÍ.....	6
IZRAEL, PALESTINA: ŽÁDOST O UZNÁNÍ PALESTINSKÉ STÁTNÍ SUVERENITY.....	8
UKRAJINA: SOUDNÍ PROCES S JULIÍ TYMOŠENKOVOU.....	9
SUMMIT EU-JIHOAFRICKÁ REPUBLIKA.....	11
<i>DOKUMENTY SZBP EU</i>	12

Kontakt:

Karel Hlaváček, tel. 2242, email: hlavacekk@psp.cz

Štěpán Pecháček, tel. 2226, email: pechacek@psp.cz

EVROPSKÁ UNIE A POLITIKA ROZŠÍŘENÍ

(Vztah k Islandu, Turecku a zemím západního Balkánu)

VZTAHY SRBSKO-KOSOVO: PŘERUŠENÍ ROZHovorŮ

Pozadí

Dynamický vývoj v posledních týdnech zažívají vztahy mezi Srbskem a Kosovem. Dne 2. září 2011 byly obnoveny rozhovory o otázkách každodenní spolupráce, které byly pod tlakem EU zahájeny v březnu, v červenci pak byly přerušeny. Nové kolo rozhovorů přineslo shodu na zavedení celních známek, které by měly zajistit možnost dovozu kosovského zboží do Srbska.¹

Aktuálně

Dne 28. září 2011 měly být projednávány otázky, jako jsou energetika, telekomunikace a účast Kosova v regionálních strukturách mezinárodní spolupráce. Jednání však bylo ze srbské strany zrušeno kvůli eskalaci násilností v severním Kosovu. Tam došlo dne 27. září 2011 k potyčkám mezi vojáky KFOR a kosovskými Srby, které si vyžádaly 20 zraněných, z toho 4 vojáky KFOR. Srbové, kteří do začátku léta de facto kontrolovali místní hraniční přechody, se pokusili vojákům KFOR zabránit v odstranění silničního bloku v blízkosti hraničního přechodu.² Bělehrad stojí v otázce kontroly hraničních přechodů na straně kosovských Srbů; kontrolu hranice kosovskou policií označuje za nepřijatelnou; podle hlavního srbského vyjednavče Borko Stefanoviče Srbsko rozhovory neobnoví, „dokud se neuvidí, co se na hraničních přechodech stane“.³

Současný stav rozhovorů mezi Srbskem a Kosovem může mít důsledky pro případné udělení kandidátského statusu Srbsku: Komise se dne 12. října chystá zveřejnit své každoroční zprávy o pokroku, v nichž údajně chce doporučit udělení kandidátského statusu Srbsku. Podle Europolitics je v případě další eskalace situace možné, že Komise doporučení neudělí.⁴

VYHROCENÍ VZTAHŮ TURECKO-KYPR

¹ Viz Přehled SZBP 1.-15. září 2011.

² Vojáci KFOR převzali kontrolu nad hraničními přechody v souvislosti s červencovými potyčkami mezi kosovskou policií a kosovskými Srby. Činnost KFOR lze chápat jako podporu kosovské policie – hraniční přechody by de iure měly být pod kontrolou Kosova.

³ Vojáci KFOR hovoří o tom, že hraniční přechody jsou ovládnuty srbskou mafii, které jde zejména o to, aby mohla vydělávat na pašování zboží. Viz Euobserver.com, 28. 9. 2011, [ZDE](#).

⁴ Viz Europolitics 4275, 30. 9. 2011.

Pozadí

Kypr je již od roku 1974 – po vojenském puči podporovaném z Athén a vojenském zásahu Turecka – de facto rozdělen na severní část ovládanou kyperskými Turky a jižní část obývanou převážně kyperskými Řeky. Dosud posledním pokusem o znovusjednocení Kypru byly rozhovory mezi představiteli obou zemí, které začaly za zprostředkování OSN v září 2008 a které neuspěly, když v dubnu 2009 v turecké části Kypru vyhrála volby nacionalisticky orientovaná strana. Nacionalistická orientace současné politické reprezentace severního Kypru byla ještě posílena v dubnu 2010, když nacionalisté uspěli v prezidentských volbách.⁵

EU udržuje se severní částí ostrova právně složité vztahy. De iure je celý ostrov součástí EU (a kyperští Turci občany EU), v severní části ostrova je ale pozastavena platnost evropského práva a tzv. zelená linie, dělící mezi oběma částmi ostrova, je podrobena dohledu jak kvůli migraci osob, tak kvůli pašování zboží.⁶ EU podporuje znovusjednocení ostrova mimo jiné podporou rozvoje jeho severní části podle nařízení Rady č. 389/2006.⁷

Vztahy řecké části Kypru (uznávané mezinárodním společenstvím jako představitel země) a Turecka jsou nadále vyhrocené. Ve vztahu k EU se tento problém projevuje např. tak, že Turecko v případě Kypru odmítá implementovat tzv. Ankarský protokol, v němž se v roce 2004 zavázalo rozšířit celní unii s EU na nové členské státy EU. EU Turecko opakovaně vyzývá k implementaci, na což Turecko nechce přistoupit. Tato situace nakonec vedla k zablokování 14 kapitol *acquis communautaire* v přístupovém procesu Turecka.

Aktuálně

Latentní napětí mezi Kyprem a Tureckem se projevilo na počátku září 2011, kdy Kyperská republika oznámila úmysl začít s průzkumem nalezišť ropy a plynu ležících u jihovýchodního pobřeží ostrova. Turecko se domnívá, že kyperští Turkové by měli mít možnost tyto aktivity ovlivňovat, a reagovalo varováním, že v případě započetí prací není vyloučena námořní vojenská intervence Turecka. Prezident Kypru Demetris Christofias následně vydal prohlášení, v němž vyjádřil očekávání podpory Kypru od svých zahraničních spojenců (tj. zejména od zemí EU).⁸ Na situaci reagoval eurokomisař pro rozšíření Štefan Füle, který Turecko vyzval k upuštění od hrozeb a obě strany k umírněnosti. Situace vzbudila pozornost i v Evropském parlamentu. Předseda Evropské lidové strany (EPP) Wilfried Martens prohlásil, že „Turecko jako kandidátská země se musí zdržet vyhrožování členskému státu EU.“⁹

Předpokládaný vývoj

⁵ Viz BBC.co.uk, 8. 11. 2011, [ZDE](#).

⁶ Viz výroční zprávu Komise 2010 o kontrole zelené linie, [ZDE](#). Pro obecné informace o vztazích EU-severní Kypr viz webové stránky Komise, [ZDE](#).

⁷ Nařízení Rady č. 389/2006 k dispozici [ZDE](#).

⁸ Viz Reuters.com, 13. 9. 2011, [ZDE](#).

⁹ Viz Europolitics 4258 a 4259, 12. a 13. 9. 2011.

Současné vyhocení vztahů Turecka a Kypru by mohlo mít negativní důsledky pro rozhovory o sjednocení Kypru. Ty sice formálně pokračují, ale nedochází v nich k pokrokům. Turecko doufá ve sjednocení Kypru před nástupem kyperského předsednictví v Radě EU, k němuž dojde ve druhé polovině roku 2012. Přetrvávání současné situace by totiž znamenalo půlroční zamrznutí tureckých přístupových rozhovorů.¹⁰

VZTAHY EU-SRBSKO: OBNOVENÍ ROZHovorŮ

Pozadí

Rozhovory mezi Srbskem a Kosovem za zprostředkování EU, které započaly v březnu 2011 a v červenci přinesly první konkrétní výsledky, byly v průběhu července 2011 přerušeny v souvislosti s růstem napětí mezi oběma zeměmi. Eskalaci vyvolala neshoda v otázce cel a následný pokus kosovské policie o vynucení si kontroly nad hraničními přechody v severním Kosovu.¹¹

Aktuálně

Dne 2. září 2011 byly rozhovory mezi Kosovem a Srbskem obnoveny a zaměřily právě na spornou otázku celních známek. Známky, které specifikují původ zboží a současně neobsahují jakékoli státní insignie, mají zajistit ukončení srbské blokády kosovského zboží. Jednání byla nakonec završena úspěchem, i když podle prohlášení zprostředkovatele jednání EU Roberta Coopera je ještě třeba dořešit otázku implementace opatření.¹²

Obnovení rozhovorů Srbsko-Kosovo dne 6. září 2011 v rámci návštěvy kosovské prezidentky Atifete Jahjagové v Evropském parlamentu přivítal zahraniční výbor Evropského parlamentu (AFET). Jahjagová při této příležitosti vyjevila některé své názory, např. plnou podporu rozhovorům mezi Srbskem a Kosovem, nekompromisní stanovisko vůči srbským paralelním strukturám v severním Kosovu, ale i tvrzení, že vztahy EU a Kosova stagnují.¹³

¹⁰ Viz Euractiv.cz, 11. 7. 2011, [ZDE](#).

¹¹ Viz Přehled SZBP červenec 2011.

¹² Viz Euobserver.com, 5. 9. 2011, [ZDE](#) a Euobserver.com, 29. 8. 2011, [ZDE](#).

¹³ Viz tiskovou zprávu Evropského parlamentu, [ZDE](#).

HLAVNÍ BODY AGENDY SZBP EU

(Aktivity v oblasti Společné zahraniční a bezpečnostní politiky
a vnějších vztahů EU)

SUMMIT VÝCHODNÍHO PARTNERSTVÍ

Popis problematiky

Ve dnech 29. a 30. září 2011 se ve Varšavě konalo jedno z nejviditelnějších vrcholných setkání v rámci polského předsednictví v Radě EU: summit Východního partnerství (VP). Jedná se o historicky druhý summit této iniciativy Evropské politiky sousedství; první, zahajovací summit se konal na jaře 2009 v rámci českého předsednictví.¹⁴ Podpora Východního partnerství je jednou z dlouhodobých priorit české zahraniční politiky; např. při současných posunech v koncepci Evropské politiky sousedství se ČR soustředí na to, aby nedošlo k přerozdělení finančních prostředků ve prospěch jižního sousedství a na úkor sousedství východního.¹⁵

Účast na summitu VP byla relativně silná; chyběli sice nejvyšší představitelé Velké Británie a Francie, ti ale nebyli přítomni ani na summitu minulém. Státy participující na VP vyslali své šéfy exekutiv, jen běloruští představitelé byli pozváni na úrovni ministra zahraničí z důvodu pokračujícího porušování demokratických standardů.

Hodnocení dosavadních aktivit VP¹⁶

Oficiální představitelé EU a oficiální texty interpretují dosavadní aktivity v rámci VP jako úspěšné. Společné prohlášení summitu prohlašuje, že „bylo dosaženo mnohého (...) a mnohého ještě musí být dosaženo“¹⁷. Podle vysoké představitelky Unie Catherine Ashtonové „jsme v uplynulých dvou letech dosáhli výrazného pokroku a bilaterální vztahy s většinou partnerů byly výrazně posíleny“¹⁸. Ashtonová následně shrnuje výčet dosavadních úspěchů:

- k finalizaci se blíží vyjednání asociační dohody s Ukrajinou, včetně dohody o volném obchodu;
- chystá se začátek vyjednávání o volném obchodu s Gruzíí a Moldavskem;
- jsou implementovány akční plány pro liberalizaci víz s Ukrajinou a Moldavskem;
- byly uzavřeny smlouvy o liberalizaci víz a dohoda o zpětném přebírání osob s Gruzíí;
- jednání o smlouvách tohoto typu by měla být zahájena i s Arménií, Ázerbajdžánem a Běloruskem¹⁹.

¹⁴ Viz Přehled SZBP květen 2009.

¹⁵ Pro základní informace o Východním partnerství viz vybrané téma 17/2008 Východní partnerství, [ZDE](#).

¹⁶ Podrobně se hodnocení aktivit v rámci VP věnuje např. polský The Institute for Public Affairs, [ZDE](#).

¹⁷ Společné prohlášení k dispozici [ZDE](#).

¹⁸ Viz projev Catherine Ashtonové k europoslancům, 27. 9. 2011, [ZDE](#).

¹⁹ Vůči státům nerespektujícím evropské hodnoty chce EU vést dvouúrovňovou politiku – na jedné straně posilovat mezilidské kontakty, na straně druhé zavádět cílené sankce.

Kromě bilaterálních smluvních vztahů došlo k pokroku ohledně vytváření multilaterálních vztahů. V květnu 2011 došlo např. k ustavení parlamentního shromáždění VP Euronest²⁰, ve dnech 14.-15. září 2011 se konalo první zasedání. To ale bylo poznamenáno neshodami; účastníci se nedohodly na doporučeních pro summit VP kvůli neshodě Gruzie a Ázerbajdžánu s Arménií.²¹

Catherine Ashtonová také zdůraznila, že v rámci summitu EU nenechala „partnery na pochybách o uznání jejich evropských aspirací“. Právě o „uznání evropských aspirací některých zemí VP“²² se nicméně v rámci EU v minulých měsících vedly boje naznačující neochotu k formulacím, které by mohly naznačovat možnost zemí VP účastnit se procesu rozšiřování Unie. Dokument Komise z května 2011²³ navrhuje zásadní revizi Evropské politiky sousedství v reakci na tzv. arabské jaro zmínil v této souvislosti přímo článek 49 SEU, který umožňuje evropským zemím participovat na politice rozšíření a tedy budoucí členství v EU. Tuto zmínku podpořila Velká Británie, Polsko a ČR, proti se ale postavily např. Německo, Francie a Itálie.²⁴ Závěrečné prohlášení summitu tak zmínku o článku 49 SEU vynechává a volí formulaci „účastníci summitu uznávají evropské aspirace a evropskou volbu některých partnerů“, což např. Euobserver hodnotí jako „vlažnou formulaci, která pravděpodobně neposílí proevropské cítění v regionu“²⁵.

Kritika se nezaměřuje jen na „vlažnost“ při uznávání evropských aspirací zemí VP, ale zejména na nedostatečné pokroky účastnických zemí při demokratizaci a na nejasnou konceptualizaci VP.

Např. Europolitics uvádí, že „lze jen těžko mluvit o velkém úspěchu“²⁶. Pokrok podle listu nastal především v obchodní²⁷ a smluvní (viz výše) oblasti, ale celkové výsledky politik jsou poznamenány omezenou ochotou k reformám ze strany participujících států. Za úspěch lze považovat vývoj v Moldavsku, kde se zlepšuje stav lidských práv a demokracie. Na druhou stranu Gruzie a Ukrajina sice zavádějí nadějně hospodářské reformy, ale z hlediska demokracie a lidských práv se v nich situace zhoršuje. Bělorusko pak selhává v obou oblastech. Pokroky v oblasti přibližování se k evropským hodnotám nelze vysledovat v Arménii a Ázerbajdžánu. V tomto smyslu

²⁰ Euronest přivádí k jednacímu stolu poslance Evropského parlamentu a zemí účastnících se na VP.

²¹ Gruzie a Ázerbajdžán podporují koncepci územní celistvosti státu, Arménie prosazuje princip sebeurčení. Viz tiskové prohlášení Východního partnerství, 15. 9. 2011, [ZDE](#). (Gruzie má problém s odštěpenými územími Abcházie a Jižní Osetie, Ázerbajdžán s územím označovaným jako Náhorní Karabach, které mu sice de iure patří, ale de facto se jedná o autonomní území ovládané většinovými Armény).

²² Často používaná formulace označující Ukrajinu, Moldavsko a Gruzii.

²³ A New Response to Changing Neighbourhood, 25. 5. 2011, [ZDE](#).

²⁴ Viz zápis z jednání COREPER II, 16. a 17. 6. 2011.

²⁵ Viz Euobserver.com, 22.9.2011, [ZDE](#).

²⁶ Viz Europolitics 4271, 26. 9 2011.

²⁷ Mezi lety 2000-2010 stoupla obchodní výměna mezi EU a šesti státy východního partnerství z 8,8 miliard eur na necelých 30 miliard eur (export z EU), resp. z 7,8 miliard eur na 25 miliard eur (importy do EU). Viz tiskovou zprávu Eurostat, 28. 9. 2011, [ZDE](#).

se kriticky vyjadřuje list Euobserver, podle něhož je jejich závazek k demokratizaci fikcí. „Arménie zavírá demonstranty, mučí vězně a pronásleduje novináře, (...) Ázerbajdžán je de facto královstvím Alievova klanu“²⁸. Analýza českého think tanku Asociace pro mezinárodní otázky (AMO) poukazuje na to, že VP je sice velmi ambiciózní politikou, ale její zaměření je nevyjasněné a příliš velikášské; AMO se domnívá, že přednost před velkými bombastickými iniciativami by měla dostávat „jednání o konkrétních projektech se skutečně zainteresovanými partnery“²⁹.

Jakkoli kriticky je ale VP možno hodnotit, při srovnání s druhou vlajkovou iniciativou EU v rámci Evropské politiky sousedství, Unii pro Středomoří, lze hovořit o úspěšné politice. Unie pro Středomoří byla z důvodu politického patu (účastníky je Izrael i arabské země) hodnocena silně kriticky i před vypuknutím tzv. arabského jara, s jeho nástupem se ale vynořilo podezření, že EU vlastně touto politikou podporovala autoritářské režimy.³⁰

IZRAEL, PALESTINA: ŽÁDOST O UZNÁNÍ PALESTINSKÉ STÁTNÍ SUVERENITY

Popis problematiky

Dne 23. září 2011 požádal prezident Palestinské samosprávy Mahmúd Abbás u příležitosti 66. zasedání Valného shromáždění OSN o uznání palestinské státní suverenity a členství v OSN. Palestina je v současnosti pozorovatelskou entitou Valného shromáždění OSN, aniž by byla jeho členem.

Oficiální politikou EU v oblasti blízkovýchodního mírového procesu je podpora dvoustátního řešení, přičemž za základ jednání by měly být vzaty hranice před rokem 1967.³¹ EU se zpočátku snažila přivést obě strany konfliktu k jednacímu stolu a podání palestinské žádosti tak zabránit, protože unilaterální krok palestinské samosprávy byl vnímán jako rizikový.³² Poté, co se tyto snahy ukázaly být neúspěšnými, vyjevily se názorové odlišnosti uvnitř EU jak mezi jednotlivými členskými státy EU, tak napříč politickým spektrem evropských politických stran (viz dále).

Jednání v RB OSN a institucích EU

²⁸ Viz Euobserver.com, 22.9.2011, [ZDE](#).

²⁹ Viz analýzu Asociace pro mezinárodní otázky, 29. 9. 2011, [ZDE](#).

³⁰ Pro více informací o hodnocení Unie pro Středomoří viz Přehled SZBP červen 2010. Pro vyjádření obavy z podpory diktátorských režimů viz např. Přehled SZBP červen 2011 (AFET: potřeba posunu v koncepci SZBP)

³¹ Od invaze Izraele do Gazy z přelomu let 2008/2009 lze vysledovat určité přiostrůvání unijní politiky vůči Izraeli. EU nejprve odmítla posílit vztahy v rámci Evropské politiky sousedství (Viz Přehled SZBP duben 2009), v prosinci 2009 poprvé oficiálně (v textu závěrů Rady) upozornila na „anexi východního Jeruzaléma“. Od té doby je Izrael pravidelně upomínán za pokračující stavební aktivitu na západním břehu Jordánu a ve východním Jeruzalémě a blokádu Gazy. Postoje jednotlivých států EU k Izraeli a Palestině se nicméně liší, což se projevuje i v souvislosti s palestinskou žádostí.

³² Viz Přehled SZBP červen 2011.

Dne 29. září 2011 přijal k situaci v Palestině usnesení Evropský parlament. Ten vyzývá EU k „zabránění rozporných postojů členských států“. Současně vyzývá státy Valného shromáždění OSN, aby „jednotně vyřešily legitimní žádost palestinského lidu na zastoupení svého státu v OSN“. Navzdory tomuto znění textu i volání po jednotě se názory i uvnitř Evropského parlamentu liší. Skupina S&D, zelení a GUE-NGL podporují palestinskou žádost, zdrženlivě se k ní staví EPP (ani ano, ani ne), odmítavé stanovisko zaujala ECR. Charles Tannock se jménem skupiny vyjádřil tak, že Abbásův požadavek „je uspěchaný a nic nevyřeší“.³³ Závěrečný text usnesení tak byl sestaven bez příspěvní skupiny ECR.

Názory jednotlivých členských států EU se také liší. Na počátku září 2011 se sice konalo neformální zasedání Rady (FAC), na němž se ministři snažili o sjednocení svých postojů, k výsledkům ale zasedání nedospělo. Na jednáních Valného shromáždění OSN se následně vyslovili spíše ve prospěch palestinské žádosti představitelé Francie, Španělska, Belgie, Lucemburska, Portugalska a Řecka. K opačnému názoru tendovala kromě Velké Británie, Itálie a Bulharska také ČR.³⁴ Tato stanoviska členských států nicméně dosud nebyla vyjádřena ani při hlasování v rámci Valného shromáždění OSN, ani v rámci Rady bezpečnosti OSN.

Rada Bezpečnosti (RB) OSN založila v návaznosti na podání žádosti dne 28. září výbor pro přijímání nových členů do OSN, jehož první zasedání se uskutečnilo v pátek 30. září. Nejednoznačnost provizorních procedurálních pravidel RB netlačí země RB k rozhodnutí o přihlášce k nějakému konkrétnímu datu. Rozhodující bude okamžik, kdy některé ze zemí RB „dojde trpělivost“ a předloží návrh rezoluce k hlasování; to se však zatím neočekává (minimálně několik týdnů nyní zabere řešení procedurálně-právních otázek). Podle informací Stálé mise ČR v New Yorku je palestinská přihláška v RB OSN podporována především Čínou, Ruskem či Brazílií, zatímco státy EU (Velká Británie, Francie, Německo a Portugalsko) se k ní staví spíše zdrženlivě. Proti se pak staví USA. Konsensus ale panuje v tom, že je třeba především obnovit mírové rozhovory.³⁵

UKRAJINA: SOUDNÍ PROCES S JULIÍ TYMOŠENKOVOU

Popis problematiky

Během ledna a února 2010 se na Ukrajině konaly prezidentské volby, v nichž nad svou hlavní rivalkou Julíí Tymošenkovou zvítězil Viktor Janukovyč. Po jeho nástupu vystřídala nejistotu EU ohledně dalšího zahraničněpolitického směřování Ukrajiny.³⁶

³³ Viz zdůvodnění hlasování, 27. 9. 2011, [ZDE](#).

³⁴ Viz Euobsever.com, 26. 9. 2011, [ZDE](#).

³⁵ Viz TIC 1874/2011-NYSM, 2. 10. 2011.

³⁶ Panovaly obavy, aby Janukovyč, považovaný za proruského politika, zásadně nezměnil zahraničněpolitickou orientaci Ukrajiny.

obava z vnitropolitického vývoje; již na podzim roku 2010 se hovořilo o koncentraci moci v rukou prezidenta a kladla se otázka po demokratickém směřování Ukrajiny.³⁷

Vztahy EU-Ukrajina

Vztahy EU-Ukrajina jsou zakotveny v rámci Evropské politiky sousedství, konkrétně v iniciativě Východní partnerství. Od roku 2007 probíhají jednání o nové asociační dohodě, která by měla nahradit zastaralou smlouvu sjednanou v roce 1994. V jejím rámci figuruje i dohoda o volném obchodu. Od listopadu 2010, kdy se konal poslední summitu EU-Ukrajina, je rovněž implementován akční plán vizové liberalizace, který by ve střednědobém výhledu měl usnadnit cestování pro ukrajinské občany.³⁸

Vnitropolitický vývoj na Ukrajině

Analýza českého velvyslanectví v Kyjevě shrnující vývoj v roce 2010³⁹ znovu poukazuje na rychlou a efektivní koncentraci moci, kterou na Ukrajině realizoval Viktor Janukovyč. Tento vývoj ale považuje za „přirozený“ pro státy v postsovětském prostoru; navíc s sebou nese výhodu efektivnějšího rozhodování.⁴⁰ Jako nebezpečnou velvyslanectví hodnotí zejména závislost soudnictví na exekutivě.

Hodnocení pokroků v Evropské politice sousedství Komise z 25. května 2011 si všímá pozitivních kroků v ekonomické oblasti⁴¹, v politické oblasti je nicméně skeptické. Jako hlavní problémy přitom vidí reformu soudnictví a boj proti korupci.⁴²

Organizace Freedom House vidí vnitropolitický vývoj na Ukrajině ještě kritičtěji: zhoršuje se svoboda médií, tajné služby odrazují studenty od účasti na protestech, vláda je nepřátelská vůči opozičním shromážděním a nevládním organizacím, vzrostl prezidentův vliv na soudnictví. V souvislosti s tím ohodnotila Ukrajinu jako „částečně svobodnou“, zatímco ještě v roce 2010 o ní hovořila jako o „svobodné“.⁴³

Soudní proces s Julíí Tymošenkovou a reakce EU

Obavy vyjádřené v analýzách jsou mimo jiné odrazem soudního procesu s bývalou premiérkou a prezidentskou kandidátkou Julíí Tymošenkovou. Tymošenková je vyšetřována v souvislosti s uzavřením údajně nelegální smlouvy o nákupu ruského plynu v roce 2009, kdy byla ukrajinskou premiérkou. Dne 5. srpna 2011 byla Tymošenková zatčena, na což EU reagovala prohlášením vysoké představitelky Unie

³⁷ Viz Přehled SZBP říjen 2010.

³⁸ Viz Přehled ZSBP listopad 2010.

³⁹ Viz TIC 867/2011-KIEV, 28. 2. 2011.

⁴⁰ Před nástupem Janukovyče probíhala na Ukrajině vleklá politická krize spočívající v neustálém mocenském boji mezi institucemi. Viz vybrané téma Parlamentního institutu 3/2010, Prezidentské volby na Ukrajině 2010, [ZDE](#).

⁴¹ Na ukrajinské ekonomické reformy existují odlišné pohledy. Zatímco např. Komise se k nim vyjádřila spíše pochvalně a kladně je hodnotili také europoslanci za skupinu EPP, odlišný pohled přineslo české velvyslanectví v Kyjevě, které se obává krátkodobých dopadů na obyvatelstvo a v souvislosti s tím i možné destabilizaci země. Viz Přehled SZBP říjen 2010.

⁴² Viz hodnocení Komise z května 2011, [ZDE](#).

⁴³ Viz analýzu Freedom in the World 2011, [ZDE](#). Freedom House je americké výzkumné centrum zabývající se hodnocením demokracie a svobody ve světě. Je financované zejména vládou USA.

Catherine Ashtonové a eurokomisaře pro rozšíření Štefana Füleho, v němž vyjádřili znepokojení a vyzvali Ukrajinu, aby dodržovala principy, na nichž je založeno Východní partnerství, spolupráce mezi EU a Ukrajinou v rámci Evropské politiky sousedství.⁴⁴ Obdobně jednaly USA, ale i Rusko, které smlouvu o prodeji plynu Ukrajině hájí. Na počátku září 2011 zaslala Ashtonová společně s ministryní zahraničí USA Hillary Clintonovou v této záležitosti ukrajinským představitelům dopis; soudní proces byl poté na dva týdny přerušen.

Předpokládaný vývoj

Ve dnech 29.-30. září se bude konat summit Východního partnerství⁴⁵, jehož je Ukrajina členem. V prosinci 2011 by se měl konat summit EU-Ukrajina, na němž by mělo dojít k uzavření dohody o volném obchodu, popřípadě i nové asociační dohody. Podle Catherine Ashtonové a Radka Sikorského, ministra zahraničí Polska, které aktuálně předsedá Radě EU, bude EU nadále směřovat k uzavření dohod. V případě nespokojenosti s vývojem na Ukrajině by ale EU mohla odmítnout dohody ratifikovat.⁴⁶

SUMMIT EU-JIHOAFRICKÁ REPUBLIKA

Popis problematiky: vztahy EU-JAR

Jihoafrická republika má v jižní části subsaharské oblasti postavení regionální mocnosti, patří do skupiny rychle se rozvíjejících ekonomik (BRICS – Brazílie, Rusko, Indie, Čína, JAR), je největší africkou ekonomikou a jediným africkým členem G20, nicméně hlavní linie vztahů k EU vede přes **rozvojovou spolupráci**⁴⁷:

- Evropská komise chce v období 2007-2013 poskytnout této zemi téměř miliardu eur na projekty rozvojové spolupráce. Pro srovnání: Indii chce Komise za stejné období poskytnout 470 milionů eur, Brazílii pak pouze 61 milionů eur.⁴⁸
- od roku 2007 probíhá **vyjednávání smlouvy o ekonomickém partnerství** (Economic Partnership Agreement, EPA)⁴⁹ mezi EU a Jihoafrickým rozvojovým společenstvím (South African Development Community, SADC)⁵⁰; smlouva má směřovat k podpoře rozvoje regionu. V roce 2009 byla některými státy SADC podepsána prozatímní smlouva (Interim Economic Partnership Agreement - IEPA).

V roce 2007 byly vztahy s Jihoafrickou republikou povýšeny na **strategické partnerství**, které posílilo a institucionalizovalo vzájemné kontakty – konají se

⁴⁴ Prohlášení Catherine Ashtonové a Štefana Füleho k dispozici [ZDE](#).

⁴⁵ Pro informace o přípravě summitu viz oddíl Dokumenty SZBP.

⁴⁶ Viz Euobserver.com, 3. 9. 2011, [ZDE](#).

⁴⁷ S tím souvisí pocit jednostrannosti vzájemných vztahů, který vyšel najevo na loňském summitu. Tam dal Herman Van Rompuy najevo, že EU od Jihoafrické republiky očekává spolupráci např. ve věci Súdánu či ochotnější implementaci opatření odsouhlasených na úrovni G20.

⁴⁸ Viz tisková zpráva Komise, k dispozici [ZDE](#).

⁴⁹ Více informací o EPA k dispozici [ZDE](#).

⁵⁰ Členy SADC je Jihoafrická republika, Angola, Botswana, Lesotho, Mosambik, Namibie a Svazijsko.

pravidelná ministerská setkání i summity.⁵¹ Dne 15. září 2011 byl v JAR uspořádán čtvrtý summit EU-Jihoafrická republika.

Jihoafrická republika se dlouhodobě snaží o zrušení **sankcí EU vůči Zimbabwe**. JAR v roce 2009 zprostředkovala dohodu mezi dosavadním zimbabwským prezidentem Mugabem a opozicí. Tato dohoda ale stále není plně implementována, zvláště chybí časový rámec pro vyhlášení nových voleb.

EU chce získat podporu Jihoafrické republiky pro jednání v boji proti **klimatickým změnám** (jednání na nejvyšší úrovni se budou konat v Durbanu na přelomu listopadu a prosince 2011, Jihoafrická republika jim bude předsedat) a dosáhnout podpory ze strany JAR pro **Přechodnou národní radu v Libyi**. JAR sice hlasovala v Radě bezpečnosti OSN pro vytvoření bezletové zóny nad Libyí, ale poté tvrdě kritizovala spojenecké síly z důvodu přestoupení mandátu OSN.

Výstupy summitu

Stálý předseda Evropské rady Herman Van Rompuy označil summit za „plodný“⁵², většina stávajících sporných bodů nicméně nebyla překonána:

- Vyjednávání o **EPA** dosud nebylo dokončeno; politici vyjádřili svůj optimismus, avšak bez určení časového rámce. Přitom na minulém summitu (září 2010) se hovořilo o dokončení jednání do konce roku 2010.⁵³ Opožďuje se též implementace **IEPA**, kterou na straně SADC dosud nepodepsaly Jihoafrická republika a Namibie.⁵⁴
- EU prozatím odmítá zrušit **sankce vůči Zimbabwe**; podle vyjádření Hermana Van Rompuye postrádá věrohodný časový rámec pro nové volby. Jihoafrická republika naopak stále odmítá uznat **Přechodnou národní radu**. Došlo nicméně ke shodě na nutnosti mezinárodní pomoci Libyi.⁵⁵
- Došlo ke shodě na nutnosti dosáhnout výsledků v oblasti **boje proti změně klimatu**.
- Politici se shodli na spuštění programu pro zlepšení úrovně lékařské péče, do něhož by EU měla investovat 126 milionu eur.⁵⁶

DOKUMENTY SZBP EU

(Výběr dokumentů z databáze Rady EU)

⁵¹ Informace o vztazích EU-Jihoafrická republika [ZDE](#).

⁵² Viz tiskovou zprávu Evropské rady, 15. 9. 2011, [ZDE](#).

⁵³ Viz Přehled SZBP září 2010. Pro aktuální informace o stavu vyjednávání viz měsíční zprávy o jednání, [ZDE](#).

⁵⁴ Obchod s Jihoafrickou republikou tak nadále probíhá podle smlouvy z roku 1999. Viz tiskovou zprávu Rady, [ZDE](#).

⁵⁵ Viz Eubusiness.com, 15. 9. 2011, [ZDE](#).

⁵⁶ Viz tisková zpráva Komise, 14. 9. 2011, [ZDE](#).

Přistoupení Evropské unie k Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod (EÚLP) - Současný stav a pokrok – [14842/11](#)

Datum: 29. 9. 2011

Typ dokumentu: Poznámka předsednictví LIMITE

Obsah dokumentu: Rozhodnutí Rady, kterým se Komise zmocňuje k jednání o dohodě o přistoupení Evropské unie k EÚLP a kterým se stanovují směrnice pro jednání, bylo Radou přijato dne 4. června 2010. Dokument přináší informace o současném stavu jednání.

Omezující opatření vůči Bělorusku – [14911/11](#)

Datum: 29. 9. 2011

Typ dokumentu: Zápis z jednání pracovní skupiny LIMITE

Obsah dokumentu: Dokument podává zprávu o jednáních o možném zostření sankcí vůči Bělorusku na úrovni Pracovní skupiny pro východní Evropu a střední Asii.

Příprava summitu Východního partnerství (Varšava 29. a 30. září 2011) – návrh společného prohlášení – [14508/11](#)

Datum: 28. 9. 2011

Typ dokumentu: Návrh společného prohlášení summitu LIMITE

Obsah dokumentu: Dokument obsahuje znění návrhu společného prohlášení summitu.

Zpráva EU o lidských právech a demokracii ve světě - [11501/2/11](#)

Datum: 26. 9. 2011

Typ dokumentu: Zpráva Komise

Obsah dokumentu: Dokument přináší obsáhlý přehled o stavu demokracie a o činnosti EU na tomto poli.

Rozšíření – přístupová jednání s Islandem: výsledky prověření kapitoly 29: Celní unie - [14630/11](#)

Datum: 26. 9. 2011

Typ dokumentu: Výzva pracovní skupiny Coreperu LIMITE

Obsah dokumentu: Dokument navrhuje schválení počátku jednání o dané kapitole *acquis*.

Nařízení Rady, kterým se mění nařízení (EU) č. 442/2011 o omezujících opatřeních s ohledem na situaci v Sýrii - [14411/11](#)

Datum: 21. 9. 2011

Typ dokumentu: Návrh nařízení Rady

Obsah dokumentu: Dokument navrhuje přidat na seznam sankcionovaných osob další subjekty.

Příprava summitu Východního partnerství (Varšava 29. a 30. září 2011) – návrh společného prohlášení – [14136/11](#)

Datum: 14. 9. 2011

Typ dokumentu: Návrh společného prohlášení summitu LIMITE

Obsah dokumentu: Dokument obsahuje znění návrhu společného prohlášení summitu.

Smlouva, protokol a akt o přistoupení Chorvatské republiky – [14003/11](#)

Datum: 14. 9. 2011

Typ dokumentu: Návrh znění nástrojů týkajících se přistoupení LIMITE

Kontakt:

Karel Hlaváček, tel. 2242, email: hlavacekk@psp.cz

Štěpán Pecháček, tel. 2226, email: pechacek@psp.cz

Obsah dokumentu: Finalizace návrhu smlouvy, protokolu a aktu o přistoupení, konzultace s Komisí a žádost o souhlas Evropského parlamentu s přistoupením Chorvatské republiky k Evropské unii, politická dohoda o úpravách nezbytných z důvodu přistoupení.

Rusko – návrh společných kroků v zájmu dosažení bezvízového režimu pro krátkodobé pobyty ruských občanů a občanů EU - [13939/11](#)

Datum: 13. 9. 2011

Typ dokumentu: Poznámka Generálního sekretariátu LIMITE

Obsah dokumentu: Dokument podává obraz o jednáních o vízové liberalizaci s Ruskem v rámci EU.

Jednání o přistoupení s Islandem – Kapitola 7: Právo duševního vlastnictví - [14052/11](#)

Datum: 12. 9. 2011

Typ dokumentu: Návrh společného postoje Rady LIMITE

Obsah dokumentu: EU se domnívá, že pokud jde o právní rámec Islandu pro oblast autorského práva a práv s ním souvisejících, dosahuje Island značné míry souladu s *acquis* a má správnou kapacitu nezbytnou pro jeho provedení.

Zpráva Komise Evropskému parlamentu a Radě: Povědomí o zločinech spáchaných totalitními režimy v Evropě - [5128/11](#)

Datum: 8. 9. 2011

Typ dokumentu: Zpráva Komise LIMITE

Obsah dokumentu: Cílem této zprávy je představit názor Komise na to, jak by si mohla v tomto procesu zajistit významnou roli, a poskytnout základ pro další diskuse o budoucím příspěvku Evropské unie k prohlubování povědomí o zločinech spáchaných totalitními režimy. Zároveň jde o odpověď na žádost Rady o podání zprávy ohledně potřeby vytvořit v této oblasti další nástroj..

Chorvatsko: rozšíření – vnitřní prováděcí ujednání EU pro přechodné období - [13734/11](#)

Datum: 7. 9. 2011

Typ dokumentu: Návrh vnitřních prováděcích ujednání LIMITE

Obsah dokumentu: Dokument obsahuje některé informace o způsobu průběhu období mezi uzavřením přístupových jednání a vstupem Chorvatska do EU .

Dohoda o partnerství a spolupráci mezi Evropskou unií a jejími členskými státy na jedné straně a Iráckou republikou na straně druhé - [5784/11](#)

Datum: 2. 3. 2011

Typ dokumentu: Návrh mezinárodní smlouvy LIMITE

Obsah dokumentu: Dokument obsahuje znění dohody o partnerství a spolupráci.